

ส่วนที่ ๒

สาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งหันมาทบทวนบทบาทและแนวทางในการจัดการศึกษา ด้วยเป้าหมายเพื่อสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถ มีความคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาและตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ การปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาที่มีผลโดยตรงต่อผู้สอนและผู้เรียนที่จะเป็นกำลังทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในอนาคต คือ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะได้กล่าวถึงใน ๔ สาระ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕

๒.๒ หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒.๔ การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง

ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดาผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มาตรา ๒๘ หลักสูตรสถานศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับบุคคลพิการ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้ง ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรค สองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและด้านการค้นคว้าวิจัย เพื่อ พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาทางสังคม

การปฏิรูปการศึกษาที่สำนัคนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓) ได้สรุปลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาระของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ไว้ดังนี้

- ๑) มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน
- ๒) ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน
- ๓) จัดให้มีการฝึกทักษะกระบวนการและการจัดการ
- ๔) มีการผสมผสานเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล
- ๕) จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้
- ๖) จัดให้มีการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้

๒.๒ หลักการและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ก. หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและทักษะพื้นฐานที่จะใช้ในการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ระดับสติปัญญา ความสามารถทางสมองและการแสดงผลการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันตามลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนา กระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการ และใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องมีการจัดบรรยากาศในการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

๑) บรรยากาศการเรียนที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีโอกาสในการเลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในห้องเรียน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

๒) บรรยากาศของการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นพบศักยภาพของตัวเอง โดยผู้สอนจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีอิสระ ในการเลือกกิจกรรมตามความต้องการของตนเองและกิจกรรมนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

๓) บรรยากาศของการเรียนที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง โดยผู้สอนจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีการประเมินผลตนเองในขณะที่เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงพัฒนาการของตนเอง

ข. ตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑) **ตัวบ่งชี้ด้านผู้สอน** เช่น ผู้สอนวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผู้สอนจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ผู้สอนจัดกิจกรรมที่หลากหลายสร้างสรรค์ ผู้สอนจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนมีการแก้ปัญหาค้นพบความรู้และสร้างความรู้เอง ผู้สอนใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ผู้สอนใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้หลายรูปแบบ ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายและเชื่อมประสบการณ์จากชีวิตจริง ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้สอนสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนและครอบคลุมทั้งทักษะ กระบวนการ ชีตความสามารถ ศักยภาพของผู้เรียนและผลผลิตจากเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๒) **ตัวบ่งชี้ด้านผู้เรียน** เช่น ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง

ค. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ ทักษะชีวิตและทักษะสังคม มีหลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น

๑) **การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (Problem-Based Learning)** เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนคิดและดำเนินการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์และเลือกแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำเป็นการส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหามากกว่าการจำเนื้อหาข้อเท็จจริง เป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มและพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งวิธีการนี้จะทำได้ดีในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา เพราะผู้เรียนมีระดับความสามารถทางการคิดและการดำเนินการด้วยตนเองได้ดี เจื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

ประกอบด้วยความรู้เดิมของผู้เรียนทำให้เกิดความเข้าใจข้อมูลใหม่ได้ การจัดสถานการณ์ที่เหมือนจริง ส่งเสริมการแสดงออกและการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยกันเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ ๖-๘ คน มีการอภิปรายและค้นคว้าหาความรู้ด้วยกัน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย

- (๑) ระบุประเด็นปัญหา
- (๒) วิเคราะห์ประเด็นปัญหา
- (๓) ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ
- (๔) ทดสอบสมมุติฐานและจัดลำดับความสำคัญ
- (๕) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
- (๖) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ
- (๗) สังเคราะห์ข้อมูลใหม่ที่ได้ พร้อมทั้งทดสอบ
- (๘) สรุปผลการเรียนรู้และหลักการที่ได้จากการศึกษาปัญหา

๒) การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Study) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจในการเรียนรู้แตกต่างกัน ผู้สอนจำเป็นต้องใช้เทคนิคหลายวิธี เพื่อช่วยในการจัดการเรียนในกลุ่มใหญ่ สามารถตอบสนองผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกันได้ เช่น (๑) เทคนิคการสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping) ที่มีหลักการในการใช้ตรวจสอบความคิดของผู้เรียนว่า คิดอะไร เข้าใจสิ่งๆใดแล้วแสดงออกมาเป็นกราฟิก (๒) เทคนิคสัญญาการเรียนรู้ (Learning Contracts) คือ สัญญาที่ผู้เรียนกับผู้สอนร่วมกันกำหนดเพื่อใช้เป็นหลักยึดในการเรียนว่า จะเรียนอะไร อย่างไร และใช้เกณฑ์อะไรประเมิน (๓) เทคนิค Know-Want-Learned ใช้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ผสมผสานกับการใช้การสร้างแผนผังความรู้เดิมให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมานำเสนอหน้าชั้น (๔) เทคนิคกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์เดียวกัน

๓) การเรียนรู้แบบสรคณนิยม (Constructivism) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการอาศัยประสบการณ์แห่งชีวิตที่ได้รับเพื่อค้นหาความจริงโดยมีรากฐานจากทฤษฎีจิตวิทยาและปรัชญาการศึกษาดังกล่าวในรูปแบบและมุมมองใหม่ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ (๑) กลุ่มที่เน้นกระบวนการรู้คิดในตัวบุคคล เป็นกลุ่มที่เน้นการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นรายบุคคล โดยมีความเชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนรู้วิธีเรียนและรู้วิธีคิดเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (๒) กลุ่มที่เน้นการสร้างความรู้โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ เป็นกลุ่มที่เน้นว่า ความรู้คือผลผลิตทางสังคม ความรู้ต้องสัมพันธ์กับชุมชน ปัจจัยทางวัฒนธรรมสังคมและประวัติศาสตร์มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย

- (๑) ผู้สอนบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเนื้อหาที่จะเรียน
- (๒) ผู้สอนให้ผู้เรียนระดมพลังสองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน
- (๓) ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับเนื้อหา

ที่เรียน

- (๔) ผู้สอนให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นนำไปใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดให้
- (๕) ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น

๔) การเรียนรู้จากการสอนแบบ เอส ไอ พี (SIP) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนฝึกทักษะทางการสอนโดยใช้กับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาสาขาวิชาการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถเกี่ยวกับทักษะการสอน ผลที่เกิดกับผู้เรียนทางตรงคือการเรียนรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางการสอน และผลทางอ้อมคือการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ความร่วมมือในการเรียนรู้และความพึงพอใจในการเรียนรู้วิธีการที่ใช้ในการสอน การจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย การทดลองฝึกปฏิบัติจริงอย่างเข้มข้นต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยการสอนแบบจุลภาคให้ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในการฝึกทดลองตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการฝึก

ขั้นตอนการสอน คือ ขั้นความรู้ความเข้าใจ ขั้นสำรวจ วิเคราะห์และออกแบบการฝึกทักษะ ขั้นฝึกทักษะ ขั้นประเมินผล ในขณะที่ผู้เรียนฝึกทดลองทักษะการสอนนั้น ผู้สอนต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด สิ่งที่จะทำให้การฝึกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคือความพร้อมของระบบสนับสนุน ได้แก่ ห้องปฏิบัติการสอน สื่อการสอน เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕) การเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Study) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษาและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบสืบค้น การเรียนแบบค้นพบ การเรียนแบบแก้ปัญหา การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนการสอนแบบนี้ใช้ในการเรียนรู้ทั้งที่เป็นรายบุคคลและกระบวนการกลุ่ม

๖) การเรียนรู้จากการทำงาน (Work-Based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระการฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ การพัฒนาทักษะ โดยสถาบันการศึกษาร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมหรือผู้ใช้บัณฑิตรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกันตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหากิจกรรมและวิธีการประเมิน

๗) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research-Based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้และทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรูปแบบการเรียนการสอนแบ่งได้เป็น (๑) การสอนโดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีการสอนโดยผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ (๒) การสอนโดยผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์และของนักวิจัยที่มีชื่อเสียงและ (๓) การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน

๘) การเรียนรู้ที่ใช้วิธีสร้างผลงานการตกผลึกทางปัญญา (Crystal-Based Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ความคิดด้วยตนเองด้วยการแสวงหา รวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการศึกษาด้วยตนเอง วิธีการเริ่มจากทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ จากนั้น ทำความเข้าใจในเนื้อหาและประเด็นหลัก ๆ ของรายวิชา มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดตามประเด็นที่กำหนด แล้วให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดในประเด็นต่างๆ แยกทีละประเด็นโดยให้ผู้เรียนถกเถียง

วิเคราะห์เจาะลึก จนตกผลึกทางความคิดเป็นของตนเอง และเขียนประเด็นเหล่านั้นเป็นผลงานนำเสนอให้กลุ่มวิเคราะห์วิจารณ์

๙) การเรียนรู้ที่เน้นโครงงาน (Project-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้นด้วยตนเอง รวมทั้งรู้จักวางแผนการทำงาน การลงมือปฏิบัติ ได้ตรวจสอบผลงานเพื่อปรับปรุงงานหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรูปแบบการเรียนการสอนแบ่งได้เป็น (๑) เลือกโครงงาน (๒) เขียนเค้าโครงโครงงาน (๓) ลงมือทำงานตามแผนปฏิบัติการ และ (๔) รายงานผล

๑๐) การเรียนรู้บนเว็บ (Web-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอน ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียนเสมือน (Virtual classroom) หมายถึงการเรียนการสอนที่ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนเข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเครือข่ายและเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเว็บ อาจเป็นการเชื่อมโยงระยะใกล้หรือเชื่อมโยงระยะไกลผ่านทางระบบการสื่อสารและอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบการเรียนการสอนแบ่งได้เป็น (๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (๒) การวิเคราะห์ผู้เรียน (๓) การออกแบบเนื้อหาวิชา (๔) การเตรียมความพร้อมสิ่งแวดล้อมการเรียนการสอนทางอินเทอร์เน็ต (๕) การปฐมนิเทศผู้เรียน และ (๖) จัดการเรียนการสอนตามแบบที่กำหนดไว้

๒.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ แก้ปัญหา เป็น ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการให้ผู้เรียนฟังบรรยาย ตลอดบทเรียน ผู้สอนต้องวิเคราะห์ภารกิจในการสอนว่า จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ผู้เรียนจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่จะเรียนรู้ ผู้สอนให้ข้อมูลเบื้องต้น และแนะแนวทาง เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม เช่น อภิปรายกลุ่มย่อย ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ระดมความคิด จัดทำโครงการ ผลิตผลงาน และการแก้ปัญหา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑) การสร้างความรู้ (Construct) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยมีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเองสามารถ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ อาศัยกระบวนการพัฒนา

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้รับข้อมูลประสบการณ์ใหม่ๆ และมีโอกาสได้ใช้กระบวนการคิด กลับกรองข้อมูล ทำความเข้าใจข้อมูลเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และสร้างความหมายข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างสรรค์ความรู้นี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองอันจะส่งผลถึงความเข้าใจและการคงความรู้นั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนประกอบด้วย (๑) การทบทวนความรู้เดิม (๒) การแสวงหารวบรวมข้อมูล (๓) การศึกษาทำความเข้าใจและสร้างความหมายข้อมูลโดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ (๔) สรุปและจัดระเบียบโครงสร้างความรู้ (๕) การให้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ

๒) การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Active Learning) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การคิด ค้นคว้า ทดลอง รายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อหรือสิ่งเร้าเสริมแรง ให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

๓) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ (Resource) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและเครื่องมือทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติและเทคโนโลยี

๔) การคิด (Thinking) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล คิดหลากหลาย คิดลึกซึ้ง เป็นต้น การฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนสามารถแสดงความคิดเห็นออกได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล

๕) การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกันและมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความสามารถและความสนใจของตน ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้นมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

๖) การทำเป็นรายบุคคล (Individualization) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพตนเอง โดยมีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

๗) การประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ เป็นกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กระทำการต่างๆ คือ (๑) ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่หลากหลาย หรือ (๒) ได้ฝึกฝนพฤติกรรมการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ โดยการจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือโจทย์ปัญหา ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำความรู้นั้นมาใช้เป็นประจำในชีวิตจริง

๘) การระดมความคิด (Brainstorming) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา ผู้เรียนมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายในเวลาอันรวดเร็ว

๙) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นกิจกรรมที่เน้นพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีกระบวนการกลุ่ม การวางแผนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนมีบทบาทในฐานะผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มในการสร้างผลงานของกลุ่ม

๑๐) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class Discussion) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ การสื่อความหมาย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสรุปความ โดยที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

๑๑) การสอนแบบทบทวน (Tutorial Group) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษามาก่อน โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในการแก้ไขปัญหา โดยผู้สอนเป็นผู้แนะ กำกับ ควบคุม และตรวจสอบ เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการทบทวนจากกลุ่มหรือเรียนเพิ่มเติม

๒.๔ การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงโดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียนหลายวิธีควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการประเมินพฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียนและการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน ซึ่งจุดประสงค์การประเมินคือ ประเมินคุณภาพผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการบูรณาการความรู้หลายๆ ด้าน อาทิเช่น ประเมินด้านความคิดเน้นความคิดวิเคราะห์ ด้านสังเคราะห์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

ก. การประเมินตามสภาพจริง มีลักษณะ ดังนี้

- ๑) เน้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเพื่อสะท้อนถึงความรู้ความสามารถ
- ๒) หาจุดเด่นของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
- ๓) เน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน
- ๔) เน้นการประเมินที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๕) ประเมินจากพฤติกรรมแสดงออกในการร่วมกิจกรรม
- ๖) เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
- ๗) ใช้การประเมินหลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ผลงาน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลของผู้เรียนที่แท้จริง โดยเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติงาน
- ๘) ประเมินผลให้สัมพันธ์ไปกับการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรม การเรียนและการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสม โดยเป็นการประเมินที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาตนเอง

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เช่น

- ๑) แฟ้มสะสมงาน เป็นการรวบรวมผลงานหรือหลักฐานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ หรือความถนัดของผู้เรียน อย่างเป็นระบบ
- ๒) แบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษา ผลงาน โครงการ การร่วมกิจกรรม เป็นต้น
- ๓) แบบสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ
- ๔) แบบตรวจสอบรายการ
- ๕) แบบบันทึกการปฏิบัติงาน
- ๖) แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็น
- ๗) แบบทดสอบ เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจ